

Маўленчая размінка. Правільна вымаўляйце гукі [ў], [дз’], [г], [ц’] у пацешцы. Прачытайце яе павольна і ціха, хутка і радасна.

ПАЦЕШКА

Ластаўка-касáтка
Лепіць сабе хатку.
Не хатку — гняздзечка.
Знясе ў ім яéчкі.
З яék за лета
Выведзе дзетак.

Ніна Галіноўская.

Гумно́ — вялікая халодная будыніна для складвання і абмалоту збожжа.

Аскаба́лак — кавалак, абломак чаго-небудзь.

Тычы́на — вялікая палка; шост.

Ласу́н — той, хто любіць палáсавацца (*рус.* пола́комиться).

Дабрадзéй — той, хто робіць дабро, аказвае дапамогу.

Вал — тут: доўгі рад саломы, выкладзены на даху ў пэўным парадку.

Ластаўкі

Прыляцела ластаўка з далёкага выраю... Уляцела яна ў гумно, даведалася свайго даўнейшага леташняга доміка. А ён за зіму абсыпаўся, абвіс павуціннем... Туды прыляцела і другая ластаўка. Пашчабяталі яны ўдзвюх, парадзіліся і давай папраўляць сваю хатку, ачысцілі яны яе ад пылу і павуціны. Кожны дзень па некалькі разоў прыляталі яны ў гумно; насілі ў дзюбах клейкую грязь, замазвалі дзіркі і далей рабілі гняздзечка, каб яно было глыбейшае і большае. Доўга працавалі ластаўкі, і вылепілі яны харошанькае, кругленькае гняздзечка. Пасля насілі яны пёрцы і высцілалі імі дно. Самачка-ластавачка несла там свае малёнкія, рабёнкія ячкі.

Праз тыдні два з ячак выйшлі голенькія, маленькія птушачкі з жоўценькімі роцікамі. У тое гумно часта прыходзіў гаспадарскі сыноч Пятрусь. Любіў ён, лёгшы на сене, пазіраць, як клапаціліся старыя ластаўкі, носячы корм для сваіх маленькіх дзетак. А маладзенькія ластавачкі садзіліся ў гняздзе ў рад і разяўлялі роцікі, як толькі прылятала да іх якая-небудзь старая ластаўка. Старыя клалі корм кожнай па чарзе. Пятрусь любіў на гэта пазіраць і, лежачы, ціха сам сабе смяўся.

У Петруся быў сябар, сын суседа, яго равеснік Антось. Завяліся неяк за нешта хлопцы. Хітры і нягодны Антось, каб зрабіць злое Петрусю, прыйшоў раз у гумно, як не было Петруся там, і спароў тычынаю гняздо, а сам уцёк. Бедныя, нявінныя птушачкі паскідаліся на сена. Жаласна зачырыкалі старыя ластаўкі, біліся, ляталі, кружыліся над беднымі сваімі дзеткамі. Пачуў Пятрусь іх трывожны крык і кулём кінуўся ў гумно. «Кот, мусіць!» — падумаў Пятрусь і ўзяў аскабалак, каб пачаставаць ласуна, шэрага ката. А як забілася яго сэрца, калі ўбачыў ён, што гнязда не было! Старыя ластаўкі кружыліся каля самага Петруся, усё роўна як прасілі ў яго помачы. Шкада было Петрусю маленькіх птушачак. Сядзелі яны, бедныя, у куточку і разяўляліся. Доўга

думаў добры Пятрусь, як дапамагчы няшчасным дзеткам-ластавачкам. Усіх было цэлых пяць...

Што далей зробіць Пятрусь? Як ён паступіць?

І вось што прыдумаў Пятрусь. Узлез ён на гумно, выдраў на сáмым валу́ ямку, абклаў яе пер'ем і збудаваў хітрае гняздзечка. Потым ён пабраў у шапку маленькіх ластавачак і палез з імі на гумно. А каб шапка не перашкаджала яму лезці, ён узяў яе ў зубы. Узлезшы, палажыў ластавачак у зробленае ім самім гняздзечка. Старыя ластаўкі лёталі над Петрусём; яны не ведалі, што будзе рабіць з іх дзеткамі дабрадзея іх, Пятрусь. Паклаўшы ластавачак, Пятрусь злез з гумна і адышоўся, каб не баяліся яго старыя ластаўкі. Ubачыўшы, што іх дзеткі ўсе і ўсе жывы, старыя весела зашчабяталі і паляцелі лавіць мошак на полудзень для сваіх дзетак. А маленькім птушачкам тут было зусім добра, не горш нават, як у гумне. Па некалькі разоў у дзень лазіў Пятрусь на гумно паглядзець, як маюцца ластавачкі. А яны борзда раслі і харашэлі.

Як толькі падымалася хмара, збіраўся дождж, Пятрусь кідаў работу, лазіў на гумно і накрываў гняздзечка разам з ластавачкамі, каб не нацякло туды вады. У Петруся бацька быў добры і не

крычаў на яго за тое, што ён парасцягваў трохі на страсе салому, лазячы да сваіх птушчак. Толькі часам пасмяецца з яго і скажа яму: «Эх ты, ластаўчын бацька». Але Пятрусь за гэта не гневаўся і не сердаваў.

Старыя ластаўкі перасталі палохацца Петруся, бо ведалі, што не зробіць злога ім і іх дзецям. У добрае надвор'е маладыя ластаўкі вылазілі з гнязда і ўвесь дзень сядзелі на сонцы, а на ноч зноў хаваліся ў гняздо, зробленае Петрусём.

Прайшло тыдні два. Узлезшы на гумно, Пятрусь узяў у руку маладую ластавачку і павагаў яе. Махнула яна крыльцамі, фуркнула і паляцела, а за ёю пападымаліся і ўзняліся і іншыя. Рад быў Пятрусь, што лётаюць ластавачкі (ён называў іх сваімі). Вось яны палёталі, пакружыліся і зноў прыляцелі на гумно. А дзянькі праз два яны ўжо лёталі разам са старымі і самі шукалі сабе пажывы. Вось як Пятрусь даў шчасце добрым нашым прыяцелям — ластаўкам.

Паводле Якуба Коласа.

1. У якую пару года адбываюцца падзеі ў апавяданні? Па якіх прыкметах гэта можна вызначыць? Знайдзіце і прачытайце іх.
2. Якім чынам ластаўкам удалося зрабіць «харошанькае, кругленькае гняздзечка»?

3. Чаму Якуб Колас так падрабязна апісаў іх працу? Перачытайце яшчэ раз гэты эпізод.
4. Чаму тата часам называў сына «ластаўчын бацька»?
5. Ацаніце ўчынак суседскага хлапчука Антося.
6. Як вы разумееце сэнс сказа «Вось як Пятрусь даў шчасце добрым нашым прыяцелям — ластаўкам»?
7. Разгледзьце ілюстрацыю да апавядання (с. 72). Да якога эпізоду яна зроблена? Прачытайце адпаведныя радкі. Абмяркуйце, якія яшчэ маляўніцкія прыкметы можна зрабіць да твора.

Давайце абмяркуем. Чаму патрэбна беражліва ставіцца да птушак і іншых жывёл?

1. Падзяліце твор на сэнсавыя часткі. Дайце ім загалоўкі.

2. Перакажыце змест у адпаведнасці з планам.

Плынь — рух вады ў рэках, морах.

Пліска — невялікая пералётная птушка атрада вераб'іных з доўгім і вузкім хвостом.

Калыска — невялікі ложак, звычайна падвешаны да столі, у якім калышуць дзяцей.

Самота — смутак, туга.